

- J. ANGERER, O. Praem., *Die Liturgisch-musikalische Erneuerung der Melker Reform*. Studien zur Erforschung der Musikpraxis in den Benediktinerklöster des 15. Jahrhunderts. 176 pp. Ed.: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. Vienne, 1974.

L'auteur de ce livre fort documenté, est chanoine de l'abbaye prémontrée de Geras (Autriche), chargé de cours à l'université de Vienne, pour l'histoire de la musique. Dans ce livre, qui paraît comme cahier 13 de la série : Veröffentlichungen der Kommission für Musikforschung (Österreichische Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-Historische Klasse. Sitzungsberichte 297 Band; 5 Abhandlung). Comme le sujet traité dans cette étude ne touche que très indirectement l'ordre de Prémontré, notre recension sera brève. On sait que parmi les «réformes» périodiquement introduites chez les Bénédictins, la «réforme» dite de Melk (célèbre abbaye bénédictine, située sur les bords du Danube) occupe une place spéciale. Elle fut suivie et adoptée dans plusieurs monastères du même Ordre. J. Angerer étudie dette «réforme» sous un aspect spécial, bien déterminé. Notamment sous son aspect liturgique-musical. Un grand nombre de documents restés manuscrits et d'ouvrages publiés constituent la base du livre. On y trouve sans aucun doute des exposés très intéressants et instructifs. Parmi ces sujets plus spéciaux, nous indiquons les données sur l'usage de l'orgue dans les offices liturgiques. A ce sujet, ce qu'en disait jadis le Concile dit de Bâle, est mis en lumière et réduit à sa portée véritable. L'auteur n'a pas limité ses recherches sur la réduction d'usages qui devaient justement être «réformés»; plusieurs pages exposent des prescriptions positives, en particulier pour la récitation publique de l'office choral. En somme: travail bien documenté et allègrement exposé. Des exposés plus ou moins du même genre sur les Prémontrés à propos des mêmes sujets seraient sans aucun doute bienvenues, et instructives.

J.B. VALVEKENS, O. Praem.

Secundum Regulam vivere. Festschrift für P.N. Backmund. Ed.: Poppe-Verlag, Windberg. 1978. xvi + 430 pp.

Die 27 septembris 1977. Dr. N. Backmund, canonicus Praemonstratensis canonicae Windbergensis (in Bavaria) pervenit ad aetatem 75 annorum completorum. In hisce Analectis sane opus non est ut fuse sermonem faciamus de omnibus quae praestitit per plurimis suis articulis agentibus de variis Ordinibus et Congregationibus religiosis in patria sua, ac potissimum de Ordine Praemonstratensi. Ante omnia, inter varia illa iam publicata, citari debent *Monasticon Praemonstratense*. 3 t. Straubing, 1949-1956, ac *Die mittelalterlichen Geschichtsschreiber der Prämonstratenser Ordens*. (Bibliotheca Analectorum Praemonstratensium. Fasc. 10). Averbode, 1972. Occasione anni septuagesimi quinti a

nativitate completi, viri docti non pauci moderante prof. Melville (univ. München), consilium inierunt componendi volumen quoddam a pluribus elaborandum, sub forma « Festschrift », offerendum Dr. Backmund, in solenni quadam coadunatione. : *Secundum Regulam vivere. Festschrift für N. Backmund*. Volumen ipsum introducit litteris abbatibus generalis Ordinis Praemonstratensis, N. Calmels; episcopi Ratisbonensis, (Regensburg) Graber, ad cuius dioeceseos territorium pertinet canoniam Windbergensis, et ministri Instructionis et Culturae Bavariae.

In ipso volumine impressae sunt 24 expositiones, variis linguis conscriptae. Potissimum in lingua germanica. Singulas has expositiones plus minusve complete describere omittimus. Paulo fusius vero sistere vellemus ad ea quae directe Ordinem nostrum, eiusque historiam respiciunt ac tractant. Brevissime autem notare vellemus hic plures articulos proponi de instituto canonicali in genere, de ordine dicto a Grandmont, de Congregatione dicta a Windesheim, etc.

De Ordine Praemonstratensi scribit A. PFIFFIG (Geras, Austria), agendo de *Geras-Pernegg und die Babenberger* (pp. 133-137). -R. ROMMENS (Windberg) scite ac erudite scribit de primo abbate Windbergensi, Gebhardo († 1191); in specie de famoso scriptorio Windbergensi ac de versione interlineari Psalterii (tractatio ad finem deducta de ipso hoc Psalterio a Dr. Kirchert brevi edetur), sub titulo: K. Kirchert, *Der Windberger Psalter. Edition und Untersuchung*. Libenter assentimus iudicio cfr. Rommens personam ac opera Gebhardi constituere thema opportunum pro monographia scientifica. Expositio cfr. Rommens habetur pp. 169-195. Deinde J. OSWALD (pp. 197-202) tractat de abbacia Osterhoviensi. Prof. MELVILLE (München) (pp. 205-243) erudite scribit de distinctione inter vitam canonicam et monasticam, sub respectu historico-canónico. W. GIESE (München) (pp. 245-264) varia proponit de libro *Flos Historiarum terre orientis*, anno 1307 conscripto a canonico Praemonstratensi Hayto von Gerhigos. Prof. NYBORG (Odense, in Dania) ope plurimorum documentorum Medii Aevi, scribit de Circaria Praemonstratensi in Scandinavia, quae olim ad Ordinem hunc pertinebat; exhibentur hic plurima quae hucusque minus nota aut prorsus ignota erant. Prof. TUCHLE (München) (pp. 311-320) agit de paroeciis quae quondam ad abbatiam Adelbergensem pertinebant. -Prof. J. JOHN (Ithaca; U.S.A.) (pp. 343-360) quaedam communicat ex iis quae collegit e plurimis inquisitionibus institutis in documentis Medii Aevi, agendo de canonicis Praemonstratensibus, qui, versus a. 1500, frequentarunt universitates Germaniae; in specie hic tractat de confratribus qui, annis 1472-1550, frequentarunt universitatem de Ingolstadt. K. DOLISTA (Praha) proponit (pp. 361-368) *Praemonstratensia aus Magdeburg im Kloster Strahov (Prag)*. R. MÜLLER (pp. 369-390) proponit *Notizen und Materialien zur Biographie eines frühen Kantianers in Bayern: Gregorius Leonhard Reiner, O. Praem., 1755-1806*). Reiner iste erat canonicus abbatiae Steingadensis: docuit, qua professor, in universitate Ingolstadtensi (1781-1785). Hoc anno, ob doctrinas eius nimis miras, ab Universitate ista amotus est. Ubtinuit tamen ut postea eandem doctrinam

docere potuerit in universitate de Landshut. Tandem L. HORSTKÖTTER (Hamborn) (pp. 407-425) tractat de conditionibus vitae religiose potius modernae in Ordine Praemonstratensi; quae utiliter a pluribus legi ac attente considerari plene merentur. Tandem, in fine voluminis exhibetur bibliographia ipsius N. Backmund.

Absque dubio prof. Melville ope publicationis huius pervenit ad hoc ut, variis sub respectibus, plura themata vitae religiosae examinarentur ac publicari possent. Merito ergo volumen istud, etiam sub hoc respectu, recte «Festschrift» denominari potest.

J.B. VALVEKENS, O. Praem.

U.G. LEINSE O. Praem., *Res et Signum. Das Verständnis zeichenhafter Wirklichkeit in der Theologie Bonaventuras* (Münchener Universitäts-schriften. Veröffentlichungen des Grabmann-Institutes zur Erforschung der mittelalterlichen Theologie und Philosophie, N.F., 26), München, Verlag F. Schöningh, 1976; xxxv + 293 blz.

Deze studie over de wijze waarop Bonaventura de universele werkelijkheid verstaat, werd in 1974 als doctoraatsthesis aanvaard door de Katholiek-theologische faculteit van de universiteit van München.

Bonaventura ziet de goddelijke werkelijkheid als *res*, de overige realiteiten als *signa*, tekenen van deze *res*.

Na een korte inleiding zet Leinsle in een eerste hoofdstuk de fundamentele elementen van het vermelde tekenverstaan uiteen. Daarna brengt hij, in een tweede hoofdstuk, het trinitaire fundament ervan onder onze aandacht. In vier verdere hoofdstukken worden dan achtereenvolgens behandeld: de schepping als teken; de mens als lezer van de tekenen; de breuk (door de zondeval) en het herstel (door het verlossingsgebeuren in Christus) van het geschapene als tekenwerkelijkheid; de institutionele tekenen die de kerkelijke sacramenten zijn. Een laatste hoofdstuk draagt als titel *Die Reduktion der Zeichen*. De tekenen zijn immers voorlopig, in deze zin dat ons bestaan gericht is naar het schouwen van God van aangezicht tot aangezicht. Anticipatief geschiedt dit reeds in zekere mate in de mystieke ervaring. Een samenvatting sluit dan nog de volledige studie af.

Alleen reeds deze opsomming van de hoofdstukken laat vermoeden welke grote arbeid achter deze studie steekt, welk een materiaal uit Bonaventura's geschriften ervoor is samengebracht, geordend en gesynthetiseerd (want Bonaventura zelf heeft nooit zijn visie over het teken in een zelfstandig geschrift behandeld). Voor al dat werk moeten wij Leinsle dankbaar zijn. Daarbij bezit zijn uiteenzetting een helderheid in progressie en taal.

De auteur toont goed aan hoe hoe volgens Bonaventura — en dit in onderscheid tot Augustinus door wiens denken hij, naast dat van Pseudodionysius, beïnvloed is — er tussen *signa* en *res* een wezenlijke